

PROMET

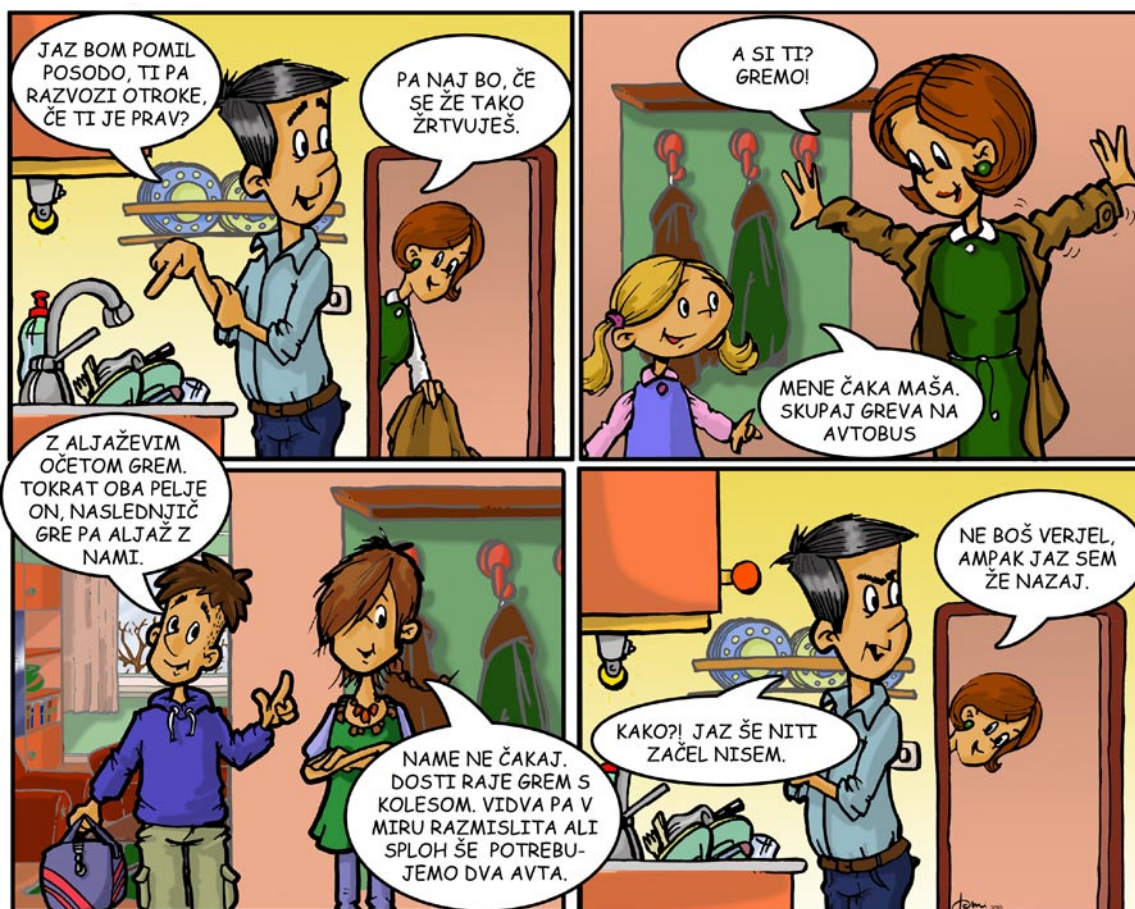

Ključne besede

- promet • javni promet • osebni promet • tovorni promet •
- prometna infrastruktura • prometno omrežje • avtomobil • avtocesta •
- prometna varnost • mobilnost • onesnaževanje •

Promet je postal neločljivi sestavni del našega življenja. Povsem samoumevno je, da se vsak dan peljemo v službo, šolo, po nakupih in v kino, da smo mobilni. Prav tako je povsem običajno, da si za zajtrk privoščimo sveže stisnjen sok pomaranč iz Izraela, oblečemo kitajsko majico in se na dopust odpravimo na drug konec sveta. Tudi odpadki končajo daleč stran od naših domov. Takšen način življenja vodi v vrsto problemov, zato je treba oblikovati nove ukrepe, kjer bosta šla razvoj in trajnostni vidik z roko v roki.

Stanje in izzivi

- Promet – s tujko ga imenujemo transport – oseb in tovora poteka po kopnem, vodi in zraku. Zanj potrebujemo naprave in objekte, ki jih imenujemo **prometna infrastruktura**: omrežje cest, avtocest in železniških prog, morskih, rečnih in zračnih poti, letališča, pristanišča in skladiščne hale. Zaradi obsega in načinov umeščanja v prostor zaznamuje videz naselij in širših območij. Do nedavnega je veljalo, da je razvito prometno omrežje temeljni predpogoj za gospodarski razvoj in za poselitev določenega območja ter močno vpliva na kakovost bivanja. Šele v zadnjem času se z razvojem novih tehnologij, novih načrtovalskih pristopov in upoštevanjem trajnostnih načel odnos do prometa in prometnih ureditev spreminja.
- V zadnjih desetletjih so se **način življenja in potovalne navade** močno spremenili: ljudje in blago potujemo pogosteje, dlje in na drug način. Hoja in kolesarjenje sta se obdržala le še kot rekreativni dejavnosti, sicer pa je osebni avtomobil postal nujnost in statusni simbol obenem. Z njim je tesno povezan tudi mirujoči promet, to so parkirišča, ki se zlasti v mestih pogosto širijo na že tako redke zelene površine. Po osamosvojitvi Slovenije je bila izgradnja sodobnega avtocestnega omrežja temeljna prednostna naloga naše države, pri čemer smo povsem zanemarili javni potniški promet in promet blaga po železnici.
- Nekatero gospodarsko razvitejšo državo so izvajale povsem drugačno politiko urejanja prostora, saj so s svojo **prometno politiko** sledile ciljem večje mobilnosti, ne pa zgolj povečane infrastrukture za avtomobilski cestni promet. Npr. v Parizu, Kopenhagnu, Zürichu, Dunaju zavestno omejujejo zasebni promet in vlagajo v razvoj javnega prometa ter nemotoriziranih oblik mobilnosti.

Pasti

- Spremembe potovalnih navad in posledičen močan porast prevoza po cestah imajo številne pomembne **posledice za kakovost življenjskega okolja** in s tem za človeka:
 - nebrzdano trošenje neobnovljivih fosilnih virov energije, kar vodi v povečane izpuste toplogrednih plinov (globalno segrevanje);
 - večji hrup;
 - zastoji v prometu (izgubljene delovne ure ali ure prostega časa);
 - poslabšanje kakovosti zraka in prsti v mestih in vzdolž močno obremenjenih cest;
 - naraščanje bolezni dihal in okvare pljuč;
 - povečanje stresa za voznike in potnike ter nevarnosti za pešce in kolesarje;
 - zmanjševanje kmetijskih površin, življenjskega prostora številnih rastlinskih in živalskih vrst;
 - prometne nesreče in smrtne žrtve;
 - poškodbe na stavbah zaradi tresljajev in posledic delovanja izpušnih plinov;
 - vpliv prometa na živali (npr. zmanjševanje populacije žab)
 - negativni vplivi soljenja vozišč v zimskem času.

- Vedno večje potrebe po prevozu ljudi in blaga zmotno navajajo na misel, da je rešitev v gostejšem, učinkovitejšem in boljšem cestnem omrežju. Praksa je pokazala, da takšno razmišljanje vodi v začaran krog in posledično vedno večje stroške prometa, ki se s hrbita povzročiteljev prestavljajo na ramena celotne družbe. Pojavljajo se **skriti stroški** zdravljenja, izgube delovnih ur, poškodb materialov, izgube naravnih virov, odpravljanja posledic onesnaženja in podobno. Kar 92 % jih ustvari cestni promet.
- V zadnjih desetletjih se je močno razmahnil **letalski promet**, ki sodi me najpomembnejše povzročitelje svetovnih okoljskih problemov. Rast obsega letalskega prometa – turizem in nizko-cenovni prevozniki imajo pri tem pomembno vlogo – prehitveva gospodarsko rast in razvoj tehnologij za zmanjšanje posledic njegovega vpliva. Posebej sporen in večinoma tudi nepotreben je letalski promet na kratke razdalje.

Rešitve

- Trajnosten promet je izziv sodobnega časa, ki ga je treba reševati na državni/lokalni in osebni ravni. Na državni/lokalni ravni je nujno urediti in spodbujati **javni promet**, ki mora postati časovno in finančno konkurenčen osebnemu prometu. Transport blaga pa je treba v čim večji meri preusmeriti na železnico. V nekaterih evropskih mestih so poskusno ali za stalno uvedli na prvi pogled drastičen ukrep: zaporo središča mesta za osebna vozila oz. davek ali plačilo na vožnjo osebnih vozil v središču.
- S finančnimi prijemi je treba spodbujati raziskave, usmerjene v pridobivanje in rabo biogoriv in hibridnih avtomobilov ter oblikovati ustrezno davčno politiko (obdavčenje avtomobilskih izpustov).
- Na osebni ravni je nujno, da posamezniki in družba kot celota **spremenimo življenjske navade** in zmanjšamo potrebo po prevozu oseb in blaga: uporabljamo javni promet, racionaliziramo osebni promet in pretehtamo svoje nakupe: kupujemo slovenske ali vsaj evropske izdelke, prehranjujemo se sezonsko.
- **Smotrno prostorsko načrtovanje** vpliva na dolžino in način potovanja in pripomore k zmanjšanju negativnih posledic prometa na okolje in prostor:
 - Celovit pristop v prostorskem načrtovanju se posebej odraža pri umeščanju večjih kompleksov, kot so na primer nakupovalna središča, distribucijski centri in nove stanovanjske soseske. Njihova vpetost v omrežje javnega prometa pozitivno vpliva na dostopnost;
 - **Mešana raba** zmanjšuje potrebe po potovanjih, zato je naselja treba tako načrtovati, da ljudje živijo v bližini trgovin, šol, bolnišnic in delovnih mest;
 - Stremeti je treba k večji **kompaktnosti poselitve**, ki zmanjšuje potrebe po prevozi in omogoča vzpostavitev učinkovitega in finančno stabilnega sistema javnega prometa.

● V prihodnje se mora načrtovanje preusmeriti od prometa k **trajnostni mobilnosti**, to je zagotavljanju vsem dostopne učinkovite mobilnosti, ki sproža minimalne nezaželene stranske učinke. Bistvo trajnostne mobilnosti, ki temelji na intermodalnosti oz. olajšanju in izboljšanju možnosti prestopa med različnimi oblikami transporta, je v čim manjših časovnih izgubah in finančnih stroških ob menjavi načina mobilnosti:

- intermodalna središča oz. točke, na katerih je mogoč učinkovit prestop, npr. iz vlaka oz. avtobusa na mestni avtobus;
- ustrezna parkirišča za avtomobile in kolesa pri železniških postajah;
- usklajen vozni red med avtobusi in vlaki;
- čim bližji dostop potnikov različnim vrstam prometa;
- enotna vozovnica;
- sodobni sistemi izposoje mestnih koles;
- povrnitev stroškov za prevoz v obliki enotnih vozovnic namesto denarja.

Na ta način bi z javnim transportom lahko bolj učinkovito povezali mesto s podeželjem, kjer so prebivalci velikokrat odvisni od lastnega prevoza z avtomobilom.

● **Deljenje avtomobila** (car sharing) je sodoben koncept mobilnosti, ki zagotavlja možnost uporabe avtomobila, ne da bi bili lastnik vozila. Podoben koncept ponuja tudi sosedska pomoč - sosede se dogovorijo, da za prevoz do istega kraja racionalizirajo uporabo avtomobilov (npr. za prevoz otrok v šolo ali na popoldanske dejavnosti).

● Telesna dejavnost je ključna za človekov telesni in duševni razvoj. **Hoja in kolesarjenje** sta poceni rekreacija, ki bi morala postati temelj trajnostne mobilnosti.

Povezave

Mednarodna zveza za javni prevoz: <http://www.uitp.org/>

Evropska federacija za transport in okolje: <http://www.transportenvironment.org/>

Vozimo pametno (Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu):

<http://www.vozimo-pametno.si/>

Slovenska kolesarska mreža: <http://www.kolesarji.org>

Pobuda »Za mesto po dveh«: <http://www.zamestopodveh.org>

Slovenske železnice: <http://www.slo-zeleznice.si>

Evropski teden mobilnosti: <http://www.mobilityweek.eu>

Razmišljamo in delujemo trajnostno - druge teme

- UVOD ● GOSPODARSKI RAZVOJ ● PROMET
- RAZVOJ MEST IN PODEŽELJA ● KAKOVOST BIVANJA
- POTROŠNIŠTVO ● PROSTI ČAS ● ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG
- SOCIALNA VKLJUČENOST IN PARTICIPACIJA ● KULTURNE VREDNOTE
- BIODIVERZITETA ● NARAVNI VIRI ● NARAVNE VREDNOTE ● ENERGIJA
- ONESNAŽEVANJE OKOLJA ● RAVNANJE Z ODPADKI
- PODNEBNE SPREMEMBE

